

Õiguskantsler

Teie 30.10.2012 nr

Meie 21.10.2013 nr 6-1/121595/1304466

**Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta
Riigi õigusabi korras määratud advokaadi väljavahetamine on menetlustähtaja
ennistamisel mõjuv põhjus**

Austatud []

Täna Teid veelkord pöördumise eest, milles taotlesite tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 67 lõigete 1 ning 2 põhiseadusele vastavuse kontrolli olukorras, kuid riigi õigusabi korras määratud advokaat on tegutsenud hooletult ning ei ole esitanud kohtule õigeaegselt dokumente, mida saab seadusest tulenevalt esitada üksnes advokaadi vahendusel.

TsMS § 67 lg 1 ütleb, et kui menetlusosaline lasi mööda seaduses sätestatud menetlustähtaja, ennistab kohus tähtaja menetlusosalise avalduse alusel, kui menetlusosaline ei saanud tähtaega järgida mõjuval põhjusel ja tähtaja möödalaskmine ei võimalda enam menetlustoimingut teha või põhjustab talle muu negatiivse tagajärje. Sama paragrahvi lg 2 järgi võib tähtaja ennistamist taotleda 14 päeva jooksul, alates päevast, millal sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud takistus ära langes, aga mitte hiljem kui kuue kuu jooksul, alates möödalastud tähtaja lõppemisest. Vastavalt TsMS § 68 lõikele 2 tuleb üheaegselt tähtaja ennistamise avalduse esitamisega teha menetlustoiming, mille tegemiseks tähtaja ennistamist taotletakse.

Kuna tõstasite küsimuse enda kohtuasja pinnalt, siis märgin kõigepealt, et Teie suhtes ei ole lõpptulemusena nendel normidel Riigikohtusse pöördumist takistavat mõju olnud, kuna Riigikohus ennistas menetlustähtaja määruskaebuse esitamiseks, sest Teile riigi õigusabi korras määratud vandeadvokaat Priit Tartul oli mõjuv põhjus tähtaja möödalaskmiseks (viibimine töövoimetuslehel).¹ Samas olete tõstatanud normide põhiseaduspärasuse küsimuse juhul, kui advokaadil *puudub* mõjuv põhjus tähtaja möödalaskmiseks.

Menetluse tulemusena **ei tuvastanud** ma siiski **TsMS § 67 lõigete 1 ning 2 vastuolu põhiseadusega** juhul, kui avalduse saab esitada üksnes advokaadi vahendusel, kuid riigi õigusabi korras määratud advokaadil puudub mõjuv põhjus menetlustoimingu tegemise tähtaja möödalaskmiseks.

¹ RKTkm 28.11.2012 nr 3-7-1-2-786 p 4.

Põhjendan oma seisukohta alljärgnevalt.

Riigi õigusabi seaduse (RÕS) § 20 lg 3¹ kohaselt kõrvaldab kohus riigi õigusabi saaja taotlusel või omal algatusel määrusega advokaadi riigi õigusabi osutamisest, kui advokaat on end näidanud asjatundmatuna või hooletuna, ning edastab advokaadi riigi õigusabi osutamisest kõrvaldamise määruse advokatuurile aukohtumenetluse algatamiseks ning vajaduse korral uue riigi õigusabi osutaja määramiseks.

Muu hulgas Teie avalduse menetlemisel mulle teatavaks saanud infoga seoses saatsin kohtutele ringkirja (lisatud), milles juhtisin tähelepanu asjaolule, et kui isik pöördub kohtu poole sisuliselt kaebusega riigi õigusabi osutava advokaadi tegevuse (või tegevusetuse) suhtes, siis tuleb kohtul hinnata, kas tegemist on advokaadi asjatundmatuse või hooletusega, ning selle pinnalt otsustada advokaadi kõrvaldamine. Samuti selgitasin, et riigi õigusabi osutaja vahetamisest keeldumine tuleb vormistada määrusena.

Riigikohus on vähemalt ühel juhul leidnud, et kui avalduse saab esitada üksnes advokaadi vahendusel, siis on menetlustähtaja ennistamisel mõjuvaks põhjuseks advokaadi tegevusetus, kui see toob kaasa advokaadi kutsetegevuse peatamise, tema advokatuurist väljaheitmise ning seega ühtlasi kohustuse Eesti Advokatuurile (advokatuur) määrata uus riigi õigusabi osutaja.²

Eeltoodust tuleneb, et menetlusosaline saab riigi õigusabi korras määratud advokaadi tegevusetuse korral taotleda kohtult advokatuurile uue riigi õigusabi osutaja määramise kohustuse panemist. Riigi õigusabi osutaja vahetamist aga tuleks lugeda mõjuvaks põhjuseks menetlustähtaja ennistamisel.³

Samas piirab TsMS § 67 lg 2 tähtaja ennistamist juhul, kui menetlustoimingu tegemise takistuse äralangemisest on möödunud rohkem kui kuus kuud.⁴ Justiitsminister selgitas õiguskantsleri teabe nõudmisele antud vastuses (lisatud), et TsMS § 67 lg 2 ettenähtud 6-kuuline tähtaeg täidab eesmärgi välistada ebakindlus kohtulahendi lõpliku jõusoleku suhtes, tagada kohtumenetluse läbiviimine mõistliku aja jooksul, kaitsta asjassepuutuvaid isikuid pikema aja vältel ebakindlas olukorras olemise eest ja tagada seeläbi õiguskindlus.

Takistuse äralangemisena TsMS § 67 lg 2 tähenduses saab antud juhul käsitleda uue riigi õigusabi osutaja määramist. Kõigepealt on üsna ebatõenäoline, et uue riigi õigusabi osutaja määramisest kuue kuu möödumisel on menetlustoiming ikka tegemata. Riigikohus on pealegi leidnud, et kuue kuu pikkuse tähtaja kohaldamine võib olla siiski välistatud, nt juhul, mil tähtaja ennistamise avalduse esitanud isiku vastaspool ei tohi enda käitumise tõttu (nt mõjutas oma pahatahtliku käitumisega teist poolt kuuekuulist tähtaega mööda laskma).⁵ Lisaks on TsMS §-s 702 toodud aluste olemasolul menetlusosalisel võimalik taotleda kohtulahendi teistmist.⁶

Eelkäsitletust tuleb minu hinnangul järeldada, et seadusest tulenevad menetlusosalisele efektiivsed õiguskaitsevahendid juhuks, kui avalduse saab esitada üksnes advokaadi vahendusel, kuid riigi õigusabi korras määratud advokaadil puudub mõjuv põhjus menetlustoimingu tegemise

² RKKKo 14.03.2013, nr 3-1-2-3-13, p 15.

³ Õiguskantsler pöörab tähelepanu selles küsimuses tehtavatele hilisematele kohtulahenditele. Kui hilisemast kohtupraktikast peaks nähtuma vastupidine, siis kaalub õiguskantsler praeguse seisukoha muutmist ning selle pinnalt põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse alustamist omal algatusel.

⁴ Riigikohus on seda käsitlenud tähtajana, mida üldjuhul ennistada ei saa, vt RKTkm 18.04.12 nr 3-2-1-34-12, p 12.

⁵ Samas.

⁶ Sellele osundab ka Riigikohus samas. Riigikohus on sarnasel juhul kriminaalmenetluse valdkonnas leidnud, et kaitsja tegevusetus on teistmisavalduse esitamise tähtaja ennistamisel mõjuvaks põhjuseks (RKKKo 14.03.2013, nr 3-1-2-3-13, p 15).

tähtaja möödalaskmiseks. Seetõttu ei pea ma TsMS § 67 lõikeid 1 ning 2 ka põhiseadusega vastuolus olevaks.

Seetõttu lõpetan Teie avalduse menetluse. Soovin edu Teie õiguste edasisel kaitsel.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Lisad: 1. justiitsministri vastus teabe nõudmisele, 1 eks, 10-1 lehel.
2. õiguskantsleri ringkiri kohtutele, 1 eks, 2-1 lehel.